

Norske bokbestrebelse i 50-60-årene

AV HALVOR DURBAN-HANSEN

Man kan knapt si at norsk bokproduksjon ennå i dag har påfallende solide ben å stå på, estetisk sett; men dette gir på den annen side ingen foranledning til noen summarisk undervurdering, slik som utenforstående og uinnvidde iblant og altfor lettvent henfaller til. På visse områder og i gitte tilfelle tør det nok sies at det hos oss forekommer enkelt-prestasjoner som i sine resultater rager klart opp over nordisk gjennomsnittsnivå. Slikt bærer bud om en innlevelse i oppgavene og deres løsning som stadfester og forklarer den norske påstand om at en virkelig vellykket bok hva *ideen* angår *bør* ha én ansvarlig, en hvis tanker *skal* få lov å dominere. Dette gjelder uansett om det dreier seg om illustrasjons-, kombinasjons- (redaksjons-) eller rent tekstarbeid. En person med meninger og meningers mot må få følge og demonstrere sine intensjoner – og de øvrige kan uten skam og tap av anseelse bøye seg for lederen og støtte opp i bestrebelsene. Demokrati i bokkunst er en illusjon og urealistisk, men samarbeid i dette kompliserte og sårbare produkts fullførelse er en betingelse.

Lang tid er gått siden kunstneren Gerhard Munthe og hans kolleger og forleggeren Johan Martin Stenersen laget den nasjonale festutgaven av »Snorre Sturlasons Kongesagaer«. Det skapte en øyeblikks-rus, som nok resulterte bl. a. i stiftelsen av Forening for norsk bokkunst (1900), men ellers ikke på lenge avfødte særlige praktiske foranstaltninger. Bildende kunstnere var stadig privilegerte ved utdeling av illustrasjonsoppgaver, som for øvrig var få og oftest sterkt begrensede; men nesten ingen av dem tenkte på å søke teknisk viten om reproduksjonsarbeidets krav, og bare meget få verdiget type og typografi en tanke. En hederlig unntagelse var tegneren Albert Jern, som dessverre fikk altfor få oppgaver i sin virketid, men arbeidet desto mer med sine bøker, som var sterkt personlig løst.

Hans eksempel smittet etter hvert over på andre bildende

Innlevelse i oppgavene

Situasjonen omkring århundreskiftet

Forside-plansjen:
Treskjæreren Hans
Gerhard Sørensen
har skåret snitt til en
lang rekke bøker.
Her til Petter Dass'
»Nordlands
trompet«

kunstnere og tegnere, som både gjennom erfaring og av nysgjerrighet fant det lønnsomt å samarbeide med produksjonsleddene; navn som Yngve Andersson, Sverre Pettersen og Trygve M. Davidsen vil muligens være kjent av danske lesere fra tidligere. De ble kanskje ikke fullt så mye anerkjent av samtiden som de hadde fortjent, men deres innsats var vesentlig mer verdifull enn omfanget og kanskje kvaliteten av det de fikk vist. De to sist nevnte fikk for øvrig særlig betydning ved sin virksomhet som tegnelærere ved henholdsvis Statens Håndverks- og Kunstindustriskole og Oslo Lærlingskole (fra resp. 1937 og 1928), hvor de gjorde et meget fortjenstfullt arbeid. Sverre Pettersens avklarede, enkle og »klassisk« pregete tegninger, vignetter osv. skaffet ham et meget aktet navn. – Tekniske tegnere og avistegnere vil alltid være blant dem som snart lærer seg riktig reproduksjonstegning. Som eksponenter for slike av litt eldre årgang bør nevnes »teknikeren« Arnold Thornam, marinemaleren og -tegneren G. Gjerding og vel også den ikke ukjente Olav Gulbransson. De to først nevnte illustrerte hver en rekke bøker, som viser en påfallende ren og jevn strek. Når det gjelder tegnergeniet Olav Gulbransson lar det seg ikke benekte at denne frodige, men bevisste kunstners tilknytning til bokkunsten – som stort sett innskrenker seg til de berømte årganger av »Trangviksposten« og Elias Kræmmers »Glade borgere« (I-II) – var tynn og løs og grafisk sett vanskelig (stadig skiftning mellom fylt og konturert form). Ingen av de nevnte tre, som de færreste ville nevne på samme gang, var egentlige bokkunstnere; men deres bidrag til illustrasjonens tekniske og grafiske forbedring var uomtvistelig.

*Tre kjente
illustratører*

Oppfattelsen av begrepet bokkunst har helt opp til 1930-40-årene vært uklar og skiftende. Ingen vil kunne bestride at den altfor lenge var preget av en sterkt ensidig betraktning over det illustrative kunstneriske og utstyrsmessige arbeid. Denne misoppfatning har rådet i Norge som i de øvrige nordiske land, og er nok ennå ikke på langt nær utryddet. At en vesentlig mer dekkende og korrekt forståelse likevel har inntatt plassen i vår tid, skyldes ikke minst de bestrebelser som fra 1930-årene ga seg utslag dels i institueringen (1933) av en bokjury som påtok seg å bedømme foregående års bokproduksjon, dels ledet til opprettelsen (1937) av en egen avdeling for Bok og Bind ved Statens Håndverks- og Kunstindustriskole (»Tegneskolen«) i Oslo, og som endelig munnet ut i grunnleggelsen

*Utviklingen i
30-årene*

(1938) av Det Grafiske Selskap i Oslo samt Grafisk Samfunn i Bergen. Et resultat av den intensiverede faglige virksomhet var ogsaa overgangen fra delt aftenundervisning til heldagsskole for de grafiske fags disipliner. Det hele bidro til a styrke troen pa betydningen av planlegning av bøkene og deres utformning, noe som ogsaa bevirket at de større forlag i Norge omtrent samtidig gikk til ansettelse av egne planlegningsfolk (fagfolk) i sine produksjonsavdelinger. Kanskje den vektigste stimulans til høyning av den tekniske og estetiske standard i Norge ble dog det internordiske samarbeid som man innledet med utstillingene av de utvalgte bøker, fra 1947 av og fremover. Forleggerne begynte a bli ambitiøse, det ble en utfordring for dem a komme med pa utstillingene, hvor de hadde full anledning til a se at både Sverige og Danmark hadde et klart høyere gjennomsnittsnivå. Dette var en spore til a prestere noe bedre, og det er avgjort at konkurransen om publisitet i denne form har virket befruktende.

Det internordiske samarbeid

Et nærmere studium av de utstillingskataloger som er utgitt over de norske utvalgte bøker fra etterkrigsårenes begynnelse til i dag viser noen ganske interessante trekk, som knapt er helt klare for de andre nordiske land og heller ikke har paralleller

Henrik Sørensen har illustrert bl. a. Raghild Jølsens »Brukshistorier«

Jens Vaktmann minnet noget ordløs — det var ikke vanskelig a se hvor greffen han var i anledning den forfælede nyrtespøkkelse — med hvilket det i kortet hang således sammen: Jens vilde ha sig en ny mot-skrøppe eivert den gamle var skral, så han måtte bote den savinnselig. Så hadde Jens funnet ut at den nye skrøppen det kunde ho mot spreder på ham — En nyr, Jens Vaktmanns kone, var riktigok både død og be-graven. Men Jens Vaktmann var ikke riddos: Når Jens lot den spille kort om brudekyrten hennes mor, så fikk Jens der spinnem viselig såpass mange penger at han etter rimelig talot kunde kjøpe nyrten tilbake av vin-neren og enda få sig en ny skrøppe — og på den måten blev jo skrøppen foreringspresent fra ho mor. — Men det gikk ikke det da. Borte på bærlet stod brude-kyrten smert, og røken svapte sig om den som et skid-dent slør.

Jens satte og grøn borte ved skorstenen, tenkte smil-ten med fies og glee.

«Hm hm, åsa går heller på lønnesnoter nå enn på et reals kortappell — og det dem sette fortøner ta Holm, det tenker dum a fortene ta Vochoree.»

«Føli: Tøge Xrona sjøllis latten a en sprut ut av sig. «Ja det er nen pone nallikke tel a på på moter. Når je tenker på ho Guri Kvanakel — je trall ho har su daguu! — Nå Guri, — så je, — det er sette greit, da, når så er blitt så gammel så ingra beyr sig om en — nev, da får en sandelle issigpott så sig på hollheta. — Det skulde du så gjøre, Tøge, — så ho, — for gammel det er da du så — og da kan en treange a vende nas imot him-melen. — Ja, je har så tenkt, — så je, — for kan du le

46

47

der. Det ene er en forskyvning fra en numerisk overvekt på spesielt påkostede utstyrsbøker i kategoriene billedverker og jubileumsskrifter samt kunstnerisk illustrerte bøker over mot den uillustrerte, skjønnlitterære bok – herunder også billigboken. Denne tendens er neppe tilfeldig, – den synes å være en direkte følge av de for Norge spesielt uttalte ønsker om høyning av standarden i de alminnelige tekstbøker og må ses som en klar demokratiserende retning. I hvilken grad bestrebelsene er lykkes, får foreløpig stå hen; at det nok har vært bedring av standarden, er hevet over tvil.

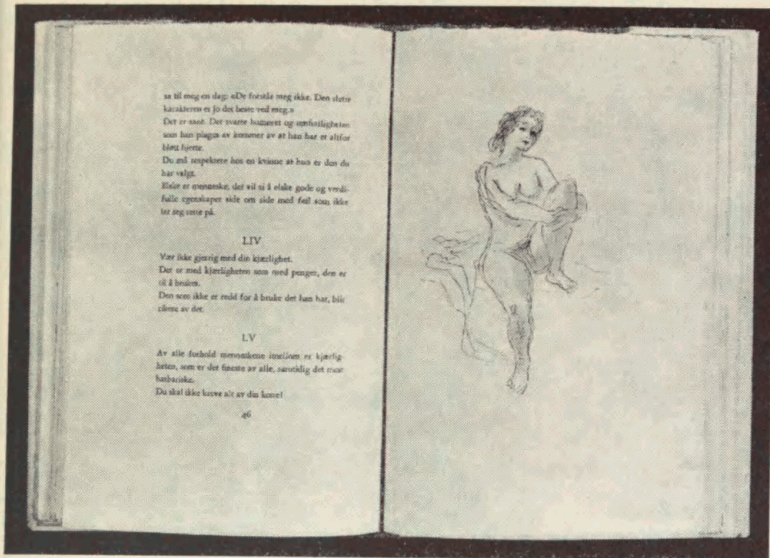
Etterkrigsårene

Går man videre i undersøkelsene og har bøkene selv for hånden, vil man også oppdage en annen ting. Det er den uomtvistelige økning i bruk av billedmateriell – illustrasjon – generelt sett. På ett område kan man si at billedmateriell er blitt en absolutt nødvendighet, ja en selvfølge. Man kan knapt tenke seg en håndbok eller en skolebok i dag som ikke gjør bruk av illustrasjoner, ofte i stort antall – f. eks. fotografiske gjengivelser, tekniske tegninger, diagrammer og statistiske fremstillinger. Vi vet alle hvor vanskelig og til dels intrikat slikt blandet materiell er å hankses med. Desto gledeligere er det å kunne si at ikke minst den grafiske side av disse problemer nu oftest blir behandlet med stor omhu og kritisk sans, man prøver å tilfredsstillende så vel de pedagogiske krav som hensynet til det grafiske samspill, – og lykkes i mange tilfelle. For øvrig kjenner »Bogvennen«s danske lesere sikkert til at man i Norge på skolebokens område har et godt samarbeid mellom forleggerne og Staten ved Kirke- og undervisningsdepartementet, – det skjer gjerne i en fordragelighetens ånd som har gagnet produktet uten å fordyre dette. En styrke hos oss er det imidlertid først og fremst at denne hånd- og skolebokutgivelse er konsentrert – av økonomiske og produksjonsmessige grunner – om de 4 største forlagene, hvis spesielle avdelinger har dyktige og vel utbygde staber av ansatte. – Studiebøker som i sitt omfang og av mangel på vitenskapelig leser-bredde og -miljø nødvendigvis må importeres, på originalspråk, faller altså stort sett utenom norsk bokproduksjon.

Skolebøker

Tiden har i Norge siden siste verdenskrigs opphør vært gunstig for utviklingen av den kunstnerisk illustrerte boken. Forlagene har dels funnet det økonomiske grunnlag til stede for slikt ekstra utstyr, dels har man av forskjellige grunner ment å ville skape arbeider som kunne bli berømmet også gjennom

Den kunstnerisk illustrerte bok

»Mannen og kjærlig-
heten« (Géraldy),
med kvinnestudier
av Chrix Dahl

de bokkunstneriske prestasjoner. Kunstnerne på sin side har oftest med stor evne til innlevelse i stoff og oppgave samt med kjennskap til og respekt for bøkens øvrige virkemidler, og støttet i reproduksjonsmessig innsikt, gjort en verdifull innsats. I denne forbindelse er det ikke uten betydning at Den Norske Bokhandlerforening etter innstilling fra Bokjuryen utdeler en bokkunstpris, en krystallpokal med inskripsjon, som en takk for gagnende innsats for bokens utformning og utseende.

Illustratører med former som tresnitt/xylografer (Knut Rumohr, Hans Gerhard Sørensen, Fredrik Matheson), tustegninger (f. eks. Chrix Dahl, Fredrik Matheson, Unni-Lise Jonsmoen, Ulf Aas, Audun Hetland, Ørnulf Ranheimsæter, Tore Bernitz Pedersen, Arne Normann Dahl) og kolorister og barnebokillustratører (som Reidar Johan Berle og Unni-Lise Jonsmoen) har skapt seg navn og løst oppgaver på bokens område som norsk produksjon kan være bekjent av. Enkelte andre, f. eks. Kaare Espolin Johnson, har gjentatte ganger vist sin kunstneriske begavelse klart nok, men kanskje ikke kunnet samarbeide grafisk om boken på slik manér at benevnelsen bokkunst er fullt berettiget. Betegnende er at man i steinhaugen Norge neppe kan tale om noen bredde og masse i bokkunsten, men derimot kan rose seg av enkeltprestasjoner, hvis nivå ligger høyt og ruver godt i boklandskapet. Norsk bokproduk-

*Forskjellige
bokillustratører*

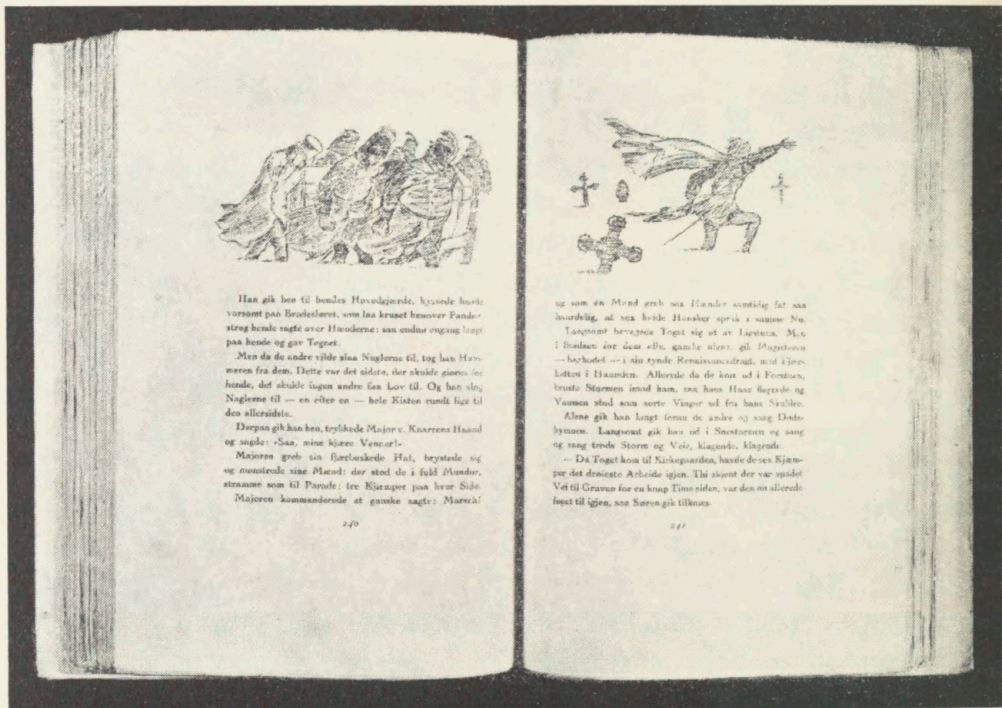
sjon er for beskjedne av omfang og for ustabil til å danne et rikt miljø med tilsvarende økonomiske perspektiver for kunstnerisk florisans; men norsk individualitet og sporadisk engagement borger for innsats av en kunstnerisk og grafisk kvalitet som må karakteriseres som fremragende, og gir bevis for at bredde ikke bestandig er nødvendig på dette felt.

Enkelte bøker av kunstnerisk betydelig format fra etterkrigstiden bør kanskje nevnes spesielt. Noe av en ener tør være »Fransk vin« (av Haakon Svensson), en perfekt gjennomført prestasjon i lite oktavformat og tilsvarende prisklasse, beåndet utstyrt og illustrert av Audun Hetland. Denne kunstner, som til daglig er avistegner, med profesjonens hurtige og litt sleivete strek, har for boken helt lagt om sin manér og så til de grader inngått i en grafisk enhet med boken for øvrig at den kan sies å være lytefri. Det er hos oss ellers ikke vanlig at avistegnere begir seg over i bokillustrering, – Ulf Aas danner for så vidt også et unntak av de sjeldne og positive.

Siden kongenialitet mellom innhold og karakter i de fleste tilfelle er et *pre* og et ønske, må det nevnes at de to bind som

Audun Hetland

»Major von Knarren« (Vilhelm Krag) i strek av Fredrik Matheson

ruiner, Ahrensens og ikke minst sprikets minnetegn, av dem jeg har nevnt noen førre. Som de tallrike (til tross i et land minner oss om en halvgjennomsnitt) av sønn var selv himmelvelvet, vandrerens trofaste følger — stjernesidd om natten, strålende om dagen, slik bærer også pilgrimsrutenes bud om menneskenes evige vandring og sjelens pilgrimsoppgang i naturens størrelse.

Efter sistens fred søker mennesket — før eller senere vil han sønge den. Og han vil frans den, standst, vnder dærens brunnende levet, storslam i et kirkens menneskes vilde, standst på annet vis, men til alle tider på vandringsen vnder Guds herlige himmel, dypt sone i skogens stillhet eller høyt oppe under fiellenes størst og evige ro. Som et budskap fra selve evigheten kommer freden — tilfældig og urenskelig — det vordige hjertet har fått noe av universets evige rytme og verdens dugvise ro over sine slag.

DER TO STAMMER NOTES

«Det var kassen som begynte», heter det i en dansk vis. Men denne gangen var det rosen. Og da den sommeren 1942 etter flere års angrep så i et gjennomførte et rent tilstøtelsesforelag mot fjellidrettens under Søndre Svoharvat, sprakk Olaf Riisström tilsmøghet. Han forlangte å jussu efter rimbetseloven og fikk tilkjært kr. 275 i erstatning for året 1942 av distrikts lapper. Men dette ville ikke lappene finne seg i; de anket til sønnkretsen, som berømmet restansore på Svoharvat til 18. september 1943 — med forbehold i tilfelle av motall.

Slik gikk det til at bibliotekaren og advokaten møttes den 16. september før klokka var en morgens, vel russet til kampen, men også til fredligere ord og i klip om å nå fæste svapper. Bæst, innen rusten. Nå var det jo ikke så helt enderem å lage til fetter i

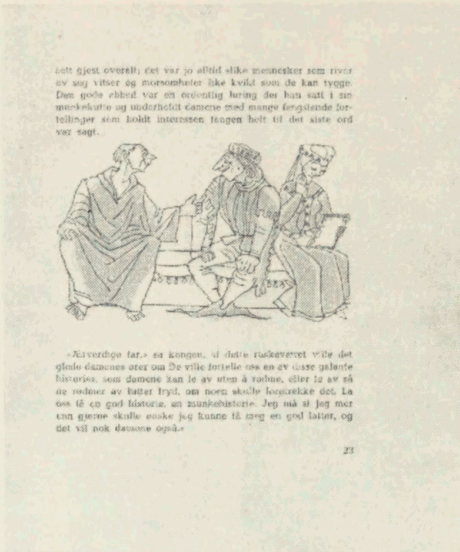
Ulf Aas, avistegner, er nokså ny som illustratør. Her i »Under vandring« (Løchen)

Dreyers Forlag i Oslo i 1947 og 1949 sendte ut av Balzac's »Contes drôlatiques«, på norsk »Skjemtsomme historier«, illustrert av arkitektprofessoren Odd Brochmann (nu København), danner lysende eksempler på raffinert utnyttelse av samspillet mellom skrift og illustrasjon. Brochmanns tegninger har nettopp det »lystne«, undererotiske og nesten liderlige over seg som teksten eksponerer, og det er da rett og slett en genistrek at skriften er den tyske Candida, som foruten å passe perfekt til tegningens strek og karakter har akkurat den *tilsynelatende* nøytralitet som later alle muligheter for personlig engagement eller passivitet åpne. Bøker som dette gir en troen på at intuisjon og stilsikkerhet er nødvendige forutsetninger for benevnelsen bokkunst. (Så kan man også tilgi at bøkene her har gal fiberretning.) Det er så visst ikke underlig at samme forfatter og kunstner med suveren sikkerhet har kunnet utgi en stor bok om et så kildent tema som »Om stygt og pent«.

Odd Brochmann

Norsk bokkunstmiljø bygger på få, men uunnværlige støtter, for ikke å si forgrunnsfigurer. Chrix Dahl er det lysende navn her, en av de meget få som ikke bare kan og vet, men også usvikelig viser veien til bokkunsten. Blant hans tallrike arbeider som nærmer seg fullendthet så langt som overhodet mulig, er kanskje illustrasjonene til »Hjemme i Oslo« (av Odd-Stein Anderssen) og de løse skissene i »Mannen og kjærligheten«

Chrix Dahl

Sjelden utstråler
skrift og tegning så
tydelig den samme
ånd, som her i
»Skjemtsomme
historier« (I) av
Balzac, tegnet og
formet av
Odd Brochmann

(av Paul G raldy). Eminent bokkunst er det også i den gripende boken »Som kvinder er« (av Dikken Zwilgmeyer), hvis rene og kultiverte opplegg fullstendig harmonerer med forfatterinnens fortellinger og Chrix Dahls glimrende tegninger. Norsk bokkunstmilj  ville ha vært et skyggebilde uten Chrix Dahl, kunstneren hvis grafisk lette og artistiske strek har gitt ham ry som v r »danske« mester. Nei, Dahl er nok mer fransk enn dansk i sin karakter, det forteller bl. a. hans formelig nerv st fabulerende illustrasjoner til den fortreffelige »Candide«-utgaven til F. Bruns Bokhandel i Trondheim fra 1946.

En kan ikke forundres over at enkelte norske tegnere og bokillustrat rer legger naturen for øsk og der skildrer det mektige så vel som det milde. (Det siste *fins* nemlig også i vårt land!) En noe særpreget tolker av naturen og dyrelivet her nord er Omar Andrén, hvis klare og jevne strek og henimot analytiske manér skaper en frapperende virkning, som f. eks. i »Blant bjørn og fjellfolk« (av Signe Bergljot Meyer). Det er kunstnerisk en del likhet mellom Andrén og Ridley Borchgrevink som iblant sl r en, dog med den forskjell at den sist nevnte helst ser sine dyr og mennesker løsrevet fra naturen, mens Andrén oftest tegner dem i og som en del av omgivelsene. Men manér og strek kan være påfallende lik hos begge. La det være nevnt at Borchgrevink, som har skrevet og illustrert flere

Omar Andrén
og Ridley Borch-
grevink

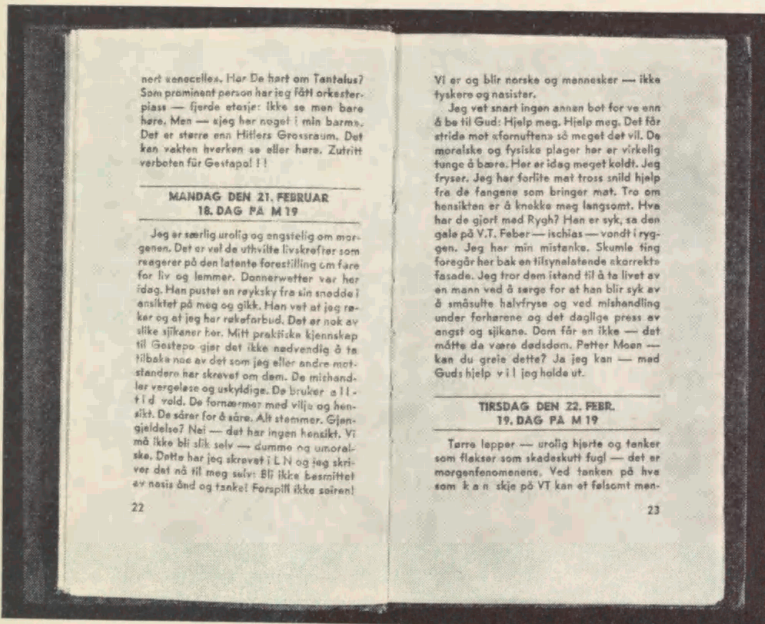
bøker fra sitt lange Afrika-opphold, også har laget tegninger til den norske utgave av »Liv og glade dager« (av Kaj Munk), en bok som dog grafisk sett er misforstått ved at den helt er trykt i en mellombrun farge.

Navnet Fredrik Matheson vil antakelig være godt kjent av mange danske bokelskere. Matheson er med sine omfattende og solide tekniske kunnskaper innen området reproduksjon en dobbelt verdifull og sikker bokkunstner og illustratør, og så mye mer interessant ved at han ganske nylig, i en alder av nærmere 60 år, også åpenbarer seg som en eminent treskjærer. Hans snitt i xylografimanér til »Three Plays by Henrik Ibsen« (laget til Collectors Club, New York) viser en evne til fornyelse som vel de færreste eier. Ellers synes meg hans bidrag av strek-illustrasjoner til bibliofiltutgaven av »Brekkestøbreve og andre epistler« (av Nils Kjær), utgitt av Forening for norsk bokkunst, å være et av hans mest verdifulle bidrag til bokkunstens toppnivå.

Kanskje vel så mye for sin innsats for bokens generelle høyning grafisk og estetisk sett som for sine pussige, enkle, karakteristiske tegninger nevnes Thorbjørn Egner, hvis mange, sikre bidrag – særlig til norske barne- og ungdomsbøker, hvorav han selv har forfattet en hel rekke – stiller ham blant de kjære og

Fredrik Matheson

Thorbjørn Egner

Bokkunst? – I dette tilfelle så ubetinget ja. »Petter Moens dagbok« har nemlig sin egen, ganske spesielle historie

nett keneelles. Har De hørt om Tantalus?
Som prominent person har jeg fått orkester-
plass — fjerde etasje. Ikke så man bare
høre, Men — sjeg her noget i min barne-
Det er største enn Hillefs Grosstram. Det
kan vakten hverken se eller høre. Zutritt
verboden für Gestapal !!

MANDAG DEN 21. FEBRUAR
18. DAG PÅ M 19

Jeg er særlig urolig og angstelig om mor-
genen. Det er vel de uthvile livskrefter som
rægger på den latente forestilling om fare
for liv og lemmer. Danneretter var her
idag. Man pustet en røyksky fra sin snedde i
ansiktet på meg og gikk. Man vet at jeg re-
ker og at jeg har røkeforbud. Det er nok av
slike sjikener her. Mitt praktiske kjennskap
til Gestapo-gjer det ikke nødvendig å ta
tilbake noe av det som jeg eller andre mot-
standere har skrevet om dem. De mishand-
ler vergelese og uskyldige. De brude i 11-
t i d. vold. De fornærmer med vilje og hen-
sikt. De drør for å såre. Alt stemmer. Gjen-
gjeldet? Nei — det har ingen hensikt. Vi
må ikke bli slik selv — dumme og umoral-
ske. Dette har jeg skrevet i LN og jeg skri-
ver det nå til meg selv: Bli ikke besmittet
av nasit død og tanket! Forspill ikke soiren!

22

Vi er og blir norske og mennesker — ikke
fyskere og nasister.

Jeg vet snart ingen annen bot for ve enn
å be til Gud: Hjelp meg. Hjelp meg. Det får
strida mot stormfrens så meget det vil. De
moraliske og fysiske plager har av virkelig
tungt å bære. Her er idag meget kaldt. Jeg
fryser. Jeg har forlite mat tross snild hjelp
fra de fangene som bringer mat. Tro om
hensikten er å knække meg langsomt. Hva
har de gjort med Rygh? Han er syk, så den
gale på V.T. Feber — ischias — vandt i ryg-
gen. Jeg har min mistanke. Skumle ting
foregår her bak en tilfyneløslende skarrekte
fasade. Jeg tror dem istand til å ta livet av
en mann ved å serge for at han blir syk av
å småslutte halvfryste og ved mishandling
under forhørene og det daglige press av
angst og sjikene. Dom får en ikke — det
måtte da være dødsdom. Petter Moen —
kan du greie dette? Ja jeg kan — med
Guds hjelp — i jeg holde ut.

TIRSDAG DEN 22. FEBR.
19. DAG PÅ M 19

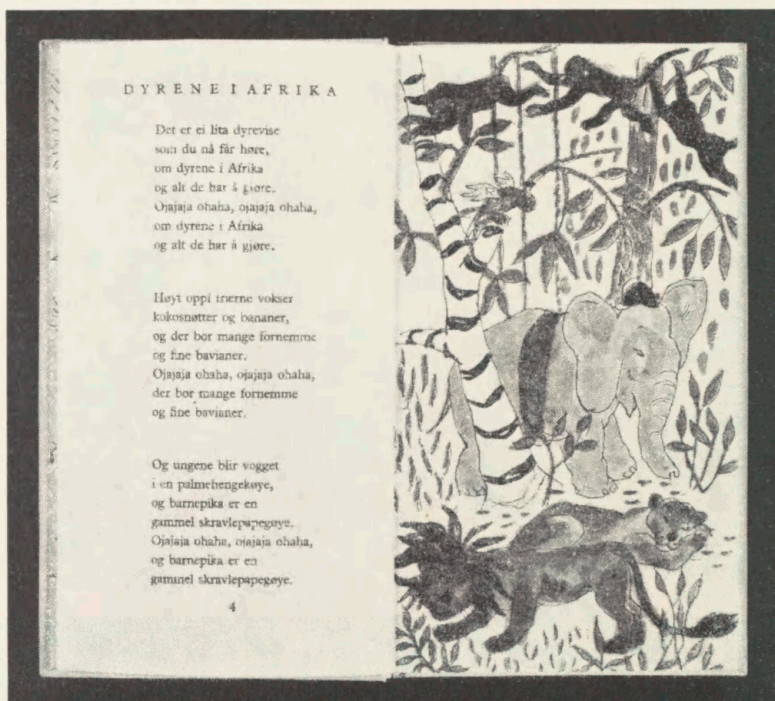
Tørre lepper — urolig hjerte og tenker
som flaksar som skadskutt fugl — det er
morgentenenene. Ved tanken på hva
som k a n skjje på VT kan et følsomt men-

23

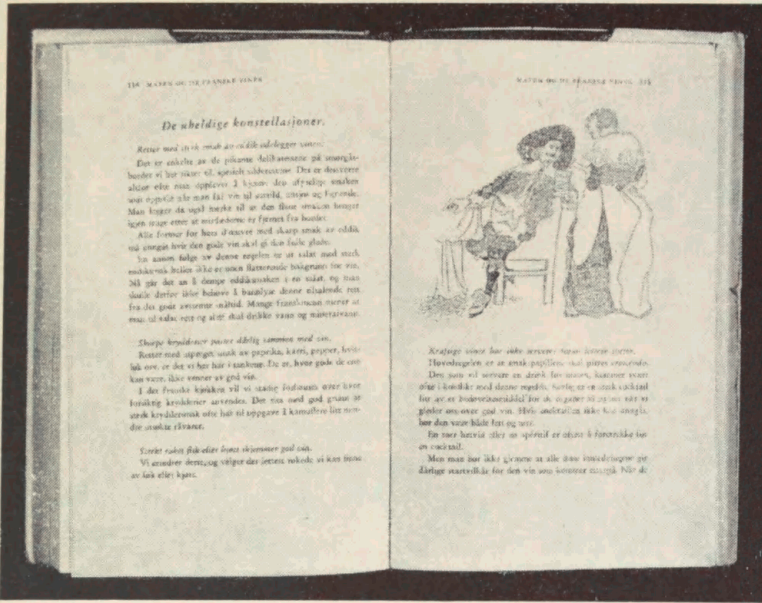
aktede navn innen området. »Onkel« Thorbjørn har etterhånden gått mer over på det pedagogiske og litterære felt, men kan vel neppe helt fri seg fra sin kjærlighet til boken og dens utstyr, hvor han har gjort en stor og varig innsats. – Når jeg samtidig omtaler Reidar Johan Berle og Unni-Lise Jonsmoen, så er det fordi også deres vesentligste produksjon faller innen barnebøkene. De har begge tegnet en del i svart/hvitt – hver i sin sterkt avvikende strek og manér, – men begges lyst til bruk av farger i boken er langt mer enn en idé, det er deres desiderte kjærlighet og pasjon, som fort nok røper fremragende evner, sikkerhet og raffinement i behandling av kolørene.

Som Danmark har hatt og ennå har sin Povl Christensen, så har Norge sin Hans Gerhard Sørensen. Det gagnar lite eller intet å prøve å sammenlikne disse størrelser på treskjæringens område, begge er utvilsomt eminente kunstnere med stiklen og kniven så vel som med xylografi-verktøyet, og begge tolker de en billedverden av usedvanlig rikdom og dramatisk. Én ting synes klar: Nordmannen har større register og han arbeider mer med detaljene, dansken ser det enkle og det »simple« i denne krevende kunsten. Det er ikke for mye sagt at Nor-

Hans Gerhard
Sørensen

Thorbjørn Egner er
en god bokkunstner
og formgiver

Audun Hetlands
tegninger i
Haakon Svensson's
»Fransk vin«

den bare med disse to kunstnere har en elite som hever Danmark/Norge opp i internasjonalt toppnivå. Jeg regner snittene og typografien i »Troll« (av Jonas Lie) som noe av det ypperste norske. Så kan vi altså dessuten glede oss over treskjærere her som Fredrik Matheson, Knut Rumohr, Håkon Stenstadvold og Ørnulf Ranheimsæter, som alle har ytet det helt fremragende, uten grafisk å falle ut av rammen.

Mange, også nordmenn, ville sette et stort spørsmålstejn ved navnet Kaare Espolin Johnson og bokkunsten. Mannen er en jette, en Lofot-rise i svart og hvitt, ja nærmest et grafisk-teknisk mareritt, men av de store. Hans innsats i boken, tung og mektig som Atlanterhavets dønninger, trolsk og fortettet som gråberg og reinlav, skeier så avgjort ut; den er umulig – og dog ikke til å komme utenom, fordi han i en kunstnerisk eksplosjon og et teknisk sammensurium fra kull- og fettstift til tusjpen, pensel og olje lager sin egenartede kunst, påtrengende, fengslende, uregjerlig, dynamisk og dypt tungsindig. Et sjokk – og en fryd. Se bare på boken »Ringelihorn« (av Regine Normann). Han er av vanvare sluppet inn i bøkene, – det står til ham om han finner seg til rette der. Utenom ham kommer vi ikke.

Jeg har gjemt på et navn til – et av de yngste skudd på bok-

Kaare Espolin
Johnson

Erik Artell er en dreven omslags-tegner. Skrift og tegnemanér passer godt til bok og til hverandre

kunststammen. Tore Bernitz Pedersen, en komet hvis bane vi håper skal bli lang og lysende. Tegner av verdensformat, med en både sitrende følsom og samtidig elegant, sikker strek; kunstnerisk litt beslektet med Chrix Dahl, foreløpig uten dennes bokkunstneriske erfaring (Chrix Dahl er 62 år gammel, Bernitz Pedersen ca. 25), men med store iboende muligheter. I boken »Henrik Ibsen og La bella Italia« (av Einar Østvedt) er hans blyantstegninger, gjengitt i offset og trykt i brunt riktignok, den vakreste, fineste dekor. Bernitz Pedersens evner som kunstnerisk satiriker er iøynefallende og oppløftende, humor er verdifull også i kunsten.

*Tore Bernitz
Pedersen*

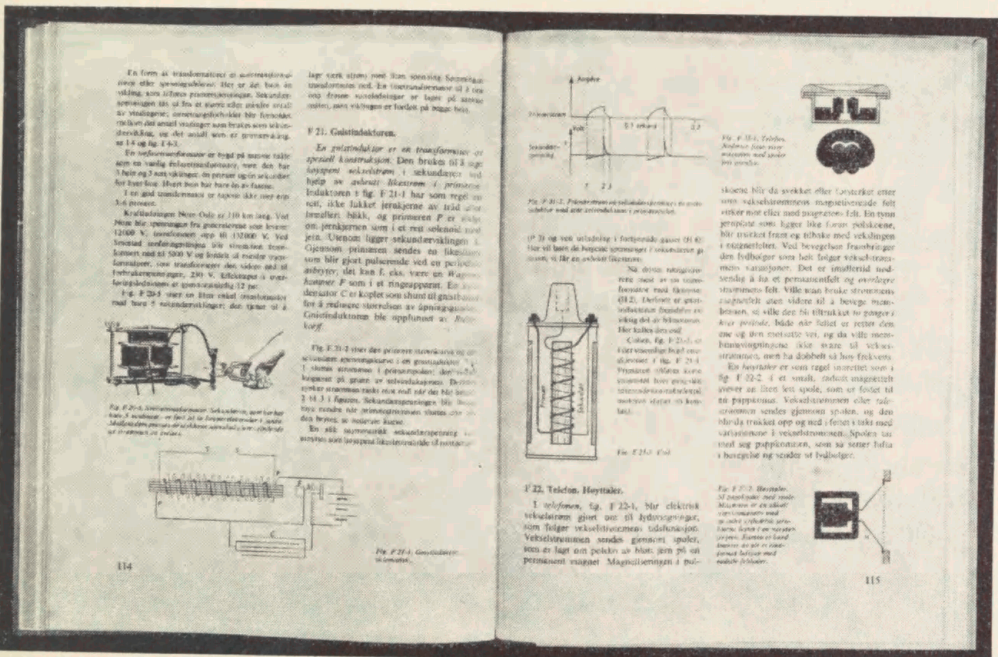
Sett i forhold til totalantall boktitler pr. år utgis forbausende få barnebøker i Norge. En kan heller ikke si at de som sendes ut er påfallende forseggjorte. Ofte benyttes ved oversettelser også originalutgavens illustrasjoner, altså fremstilt av utenlandske kunstnere. Leilighetsvis blir dog norske eventyrbøker pent og festlig utstyrt og er med på å opprettholde ryktet om

Barnebøker

at Skandinavia har høy barnebok-standard. Teoretisk sett skulle slike oppgaver kanskje nettopp friste norske tegnere og kunstnere, det blir gjerne temmelig frie hender og synes for mange å være en morsom avveksling fra mer bundne oppdrag. Blant bedre etterkrigs-barnebøker fra vårt land faller det naturlig å nevne noen enkelte, f. eks. »Eventyret om Vesle Tutak« (av Hanna Wiig), med enkle tusjtegninger (tilsatt rødt og blått) av Svein Johan Skouge, videre dikteren Jan-Magnus Bruheims barnerim-utgaver illustrert med fargetegninger av Reidar Johan Berle, og endelig noen friske fargelagte bøker, »Det hende i Taremareby« (av Ingebrigt Davik), og »Singeling for rare ting« (av Ola Jonsmoen), begge festlig dekorert av Unni-Lise Jonsmoen. Det må også nevnes at Paul Renée Gauguin laget en kunstnerisk godbit ut av »Så rart« (av Inger Hagerup).

Norsk bokproduksjon har mange problemer. De ligger imidlertid snarere på det faglige, tekniske og materielle plan enn på det kunstneriske. Det er ikke alltid så lett å få den skrift man ønsker og i ønsket størrelse. Settere og ombrekkere er ofte mangelfulle, som en selv kan være det. Svært mange boktrykkerier og forlag blander fremdeles sammen symmetri og

Lære- og studie bøker anses som primære oppgaver for en tilfredsstillende pedagogisk og logisk løsning. Her er viktige forbindelser (kretser) i elementær elektrisitetslære (fysikk) fremhevet i rødt

En form at transformatorer er av betydning i forbindelse med elektrisk energi. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

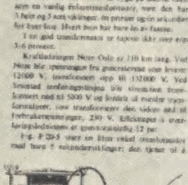

Fig. 21. Transformator. De to vikler er viklet om samme kjerne. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

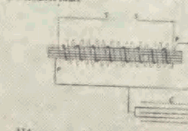

Fig. 22. Telegraf. Her er vist en enkel telegraf. Den består av en batteri, en taster og en mottaker.

lær verk stene med sin, kanskje fremtidig betydning. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

Fig. 21. Transformator. De to vikler er viklet om samme kjerne. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

En telegraf er et av de viktigste av alle elektriske apparater. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

Fig. 22. Telegraf. Her er vist en enkel telegraf. Den består av en batteri, en taster og en mottaker.

En telegraf er et av de viktigste av alle elektriske apparater. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

Fig. 22. Telegraf. Her er vist en enkel telegraf. Den består av en batteri, en taster og en mottaker.

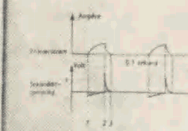

Fig. 23. Telegraf. Her er vist de viktigste delene av en telegrafmottaker.

En telegraf er et av de viktigste av alle elektriske apparater. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

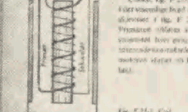

Fig. 24. Telegraf. Her er vist en annen type telegrafmottaker.

En telegraf er et av de viktigste av alle elektriske apparater. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

Fig. 22. Telegraf. Her er vist en enkel telegraf. Den består av en batteri, en taster og en mottaker.

Fig. 25. Telegraf. Her er vist en annen type telegrafmottaker.

En telegraf er et av de viktigste av alle elektriske apparater. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

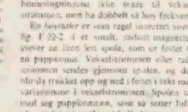
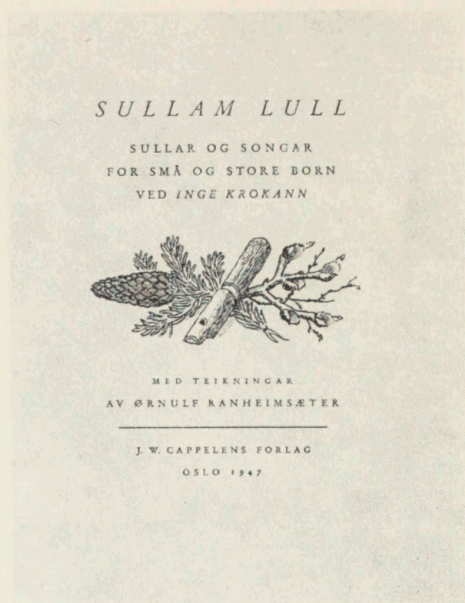

Fig. 26. Telegraf. Her er vist en annen type telegrafmottaker.

En telegraf er et av de viktigste av alle elektriske apparater. De er de mest utbredte og viktigste av alle elektriske apparater. De er av forskjellige størrelser, men de fleste av dem er av størrelsen 100 til 1000 Volt og 10 til 100 Ampere.

Fig. 22. Telegraf. Her er vist en enkel telegraf. Den består av en batteri, en taster og en mottaker.

En mønsterverdig
tittelside,
laget av Ørnulf
Ranheimsæter

asymmetri. En om enn aldri så moderne trykkpresse er dog en mekanisk-teknisk sak, det skal en interessert og dyktig trykker bak. Han fins kanskje ikke der og da. Norsk trykkpapir har fått mye og hard kritikk fra norske trykkerier, og en god del av kritikken lar seg ikke tilbakevise. Klisjeanstaltene har sine problemer òg. De kan være av materiell-kjemisk og utstyrs-messig art, eller det kan ligge hos folkene. Hva trykkeriene ofte mener er at klisjeene eller platene burde være bedre. – Bokbinderiene går så visst heller ikke fri, og skulle man sammenholde norsk arbeid her med svensk og dansk partibinderiarbeid, synes det norske å komme sørgelig til kort. Hva er grunnen, mestrene, materialene eller fagarbeiderne? Vi vet ikke, vi bare ser hvordan resultatene blir; og ofte *er* det grunn til å klage.

Like fullt befinner norsk bokproduksjon teknisk og estetisk seg på fremmarsj. Og dens bedre produkter ville glede mang en dansk samler og leser, kanskje ikke minst fordi man i den norske nutidsboken klarere enn hva tilfellet er i dansk »bogarbejde« og i svensk »bokkonst« fornemmer ikke så lite av folkekarakteren og folkelynnet.

*Den norske
bokproduksjons
problemer*

*Tillit til
fremtiden*